

Abonamentul

Pentru monarhie:
Pre an 6 fl. 1/2 an 3 fl. 1/4 an 1 fl. 50 cr.
Pentru străinătate:
Pre 1 an 18 frcs., 1/2 an 9 frcs., 1/4 an 4 frcs. 50 cm.
Fiecare apare în fie care Sâmbătă.

Unirea

Foe bisericescă-politică.

Insertiuni

Un şir garmond:
odată 7 cr., a doua oră 6 cr., a treia oră 5 cr.,
şi de fie care publica-
ţiune timbru de 30 cr.
Totu ce privesce foa-
să se adreseze la «Re-
dactiunea şi Admini-
straţiunea Unirii»
în
Blaşiu.

Anul IV.

Blaşiu 1 Decembre 1894.

Numărul 50.

De ce atâta neîncredere?

Acum, după ce a trecut şi adunarea din Sibiu a alegătorilor români, ar fi, să ne pronunţăm asupra reuşitei şi rezultatelor ei practice.

Nu o facem înse acesta. Nu o facem din simpla cauză, că cu prilejul acesta s'a ivit între noi mai tare ca ori şi când neînţelegerea şi neîncrederea imprumutată, şi fiindu că „Unirea“ nu este angajată nici într-o parte nici într-alta, pe noi nu ne lasă conştiinţa, să mai turnăm şi noi ulei pe foc. Ne mărginim deci la a constata, că acum cu prilejul acestei adunări s'a ivit între noi mai tare ca ori şi când neînţelegerea şi neîncrederea imprumutată. Pote că e bine așa, dar asta de o cam dată o scie numai bunul Dumnezeu.

Vom să grăim deci despre altceva.

Ministrul preşedinte Wekerle a fost pe la Viena şi s'a introrsu de acolo aducându cu sine asigurarea regelui, că cele trei proiecte bisericesc-politice votate deja de amândou camerele preste scurtă vreme voru dobîndi sancţionarea.

Nu vom să pătrundem în adâncimea sfaturilor lui Dumnezeu, cu cari îndreptă sorţea poporilor şi împărătiilor, dar suntem convinşi, că din reul acesta Dumnezeu va sci să scotă un bine. Dacă regele ar denega adecă acelor proiecte sancţionarea, amu avé cuvinte de a ne teme, că acţiunea inaugurată

din partea catolicilor la Alba Regală s'ar zădărnici deja în începuturile sale. N'ar avé nici un înţelesu o luptă politică a catolicilor, dacă acestia nu şi-ar vedé primejdută credinţa şi biserica. Aşa înse după sancţionarea acelor proiecte catolicii, vedându-se ajunsî în primejdie mare, voru continua lupta proclamată şi voru crea partidul parlamentar catolic.

După ce amu constatut şi acesta, trecem la tema proprie a acestor şire.

Constatam şi aceea, că cestiunea noastră a ajunsu la ajuunul deslegării sale. Dilele din urmă au scos adecă la ivelă doué incercări de ale acestei deslegări.

Una este cea din adunarea catolicilor ținută în Alba Regală.

Contele Zichy Nándor a rostitu acolo cuvinte memorabile. „Acea-şi iubire a deapropelui pretinde, ca — deşi suntemu mândri, că suntemu patrioți unguri — şi pe alți ómeni, cari trăsescu în țara acesta, şi pe cari Dumnezeu i-a creatu nemagiari, să-i privim de patrioți şi concivi iubiți totu așa de buni ca şi noi; să nu concedem, ca limba lor să se scotă din biserică, dacă altă limbă nu sci, din şcolă, dacă în altă limbă nu se potu cultiva. Să dăm ori cui, ceea ce este a lui şi să nu învinim pe altul cu aceea, că-şi iubesc limba maternă. Unul este magiaru, altul slovacu, altul român, dar toți sunt într'o formă bunî patrioți;

dor darul împărtăşit de Dumnezeu spre cultivarea sufletului este limba.“

Şi pe cându capul partidului nou al catolicilor se declară în acest chip, pe atuncia cei dela putere încă-şi bat capul, cum ar puté să deslege ei cestiunea română. Modalitatea, carea au aflat'o ei, constă în aceea, ca de aci încolo să aplice mai mulți Români în oficiile statului şi în cele ale administraţiunii.

Să nu ne gândim la aceea, că se va găsi vre-unu guvern ori partid ungurescu, care să implinescă de odată toate pretensiunile cuprinse în programul nostru naţional. La alte deslegări afară de cele doué, pe cum sta trebile astăzi şi voru sta încă timp neprecalculabilu de lungu, nici gândi nu ne putem.

Ori cine pote să asemene apoi acestea doué modalități şi să judece, care din ele e de așa, câtu să potă să stîrnescă în Români încredere şi sperarea unui viitoru mai bun.

Deslegarea cestiunii noastre prin aceea, că se astupă celor mai distinși dintre Români gurile cu câte o bucată mai mare ori mai mică, pentru noi Români pote să fie numai nefericită. Avem doră şi acum Români aplicați în oficii de stat, şi recunoscem, că între ei cei mai mulți au rămasu Români buni întru inima sa. Dar nu-i vedî luându parte nici macar în mişcările curat culturale ale noastre, nu-i vedî luându parte într'insele nici chiar după ce au ajuns, să fie pen-

Feuilleton.

În rugăciune.

Lângă crucea mamei morțe
Stă copila ngenunchiată.
Nuori suferinței grele
Preste fruntea ei curată
Se întind încet cu nctulă,
Şi îndurerată pare,
Cându se uită înspre ceriul
Necuprinsu, fără hotarē,
Cu ochi plânsi, cu faţă plânsă
Şi cu mânil în cruce.
Rugăciunea ei un ōngeru
Maicei Domnului o duce:
„Uşea îndurării Tale
„Mi-o deschide, Maică sfită,
„Cu iubirea Ta de mamă,
„Necuprinsă, nelfrântă.
„Tu, care cunosci suspinul
„Şi pricepi, cum e durerea,
„O! revarsă preste mine,
„Preacurată, mângăerea!
„O, privesce rugătoare
„Înspre Fiul Tău odată,

„Căci isvorul bunătății
„Este Elu, şi lumea totă
„Înaintea Lui cucernic
„Fruntea şi genunchii plécă,
„Şi nelndurat nu pote
„Rugăciunea mea să trecă.
„O! adorme suferința
„Vieții mele nesenine,
„Cându mă rog cu lacrimi Tie....
„Cându eu înțelegu prea bine,
„Cât de nesfârșită este 'n
„Sinu-ți dragostea de mamă!
„O! și câtă mângăere
„Nu aşteptă o orfană!“

Şi adorme nctulă copila.
Capul răzimat de cruce
Are... Susu în ceriuri
Sborul gândului o duce: —
Şi în cale-i, ziubitoare,
Iubitorea mamă vine...
E aproape... Cu căldura
Strînsu la sinul său o ține.
Ochi şi gura de-a rîndul
I-i desmêrdă şi sârută,
De așa o negrăită
Fericire pare mută.

Şi înviorarea cresce
Preste fața ei întregă,
Pe obrazii ei de rose
Frumuseța se închégă,
Şi seninul se coboră
Preste ochiul ei închis, —
Colțul gurei îi tresare
Blandu şi dulce... i un suris

E. P. Bota.

Cuvintu de deschidere

rostitu în adunarea generală a învățătorilor gr. cat. din comitatul Sibiu, ținută în comuna Veştem la 7 Novembre 1894 de preşedintele ei Romul Simu.

Onorațiilor Domni!

Pe cându noi de abia ținem a doua adunare generală, unele reuniuni învățătoresci române și-au serbatu iubileul de 25 de ani, cum a făcutu în anul acesta reuniunea învățătorilor gr. cat. din Selagi. Altele se pregătescu chiaru acum de a-și serba acestu iubileu, cum e reuniunea inv. gr. or. din diecesa Caransebeşului, şi ér altele se apropie

sionați. Vomă avé deci mai mulți Români de aceștia, și cauza noastră își va pierde o mulțime de apărători și în loc de a înainta, se va deslega adurmind pe încetul.

Guvernul și cei dela putere se vor mărgini la măsura acésta, și vor fi pe deplin mulțamiți, dacă ea va fi însoțită de reușită.

Despre cealaltă modalitate exprimată în cuvintele contelui Zichy Nándor „Dreptatea“ în 22 Novembre se pronunță astfel:

„Că contele Zichy spune patrioților săi, că și ceialalți cetățeni nemaghiari sunt totu atâtu de buni cetățeni ca și dînșii, acésta e un lucru foarte frumos, prin acésta înse noi nu câștigăm nimic, pentru că rămânem totu aceia, ce am fost. Nici împrejurarea, că ni-se promite limba în biserică și școlă, nu ne pôte entusiasma pentru partidul catolic, căci în fine drepturile aceste, deși în multe privințe usurpate, totuși le mai putem exercita, și apoi conform legilor existente este de sine înțeles ca dînsele să rămână intacte. — Negreșit că noi pretindem necondiționată respectare a limbei noastre naționale în biserică și școlă, dar acésta este numai cel dintâi atribut al pretențiilor noastre naționale. Singura afirmare, că în viitor ni-se va respecta dreptul acesta, nu pôte să ne mărească simpatiile față de noul partid. Pentru că în fine dacă ni-se vor și asigura drepturile, de care contele Zichy a amintit, ce garanță ni-se dă, că dînsele vor fi pe deoparte executate, ér pe de alta nu se vor viola de nou prin atâtea și atâtea mijloce, de care un guvern dispune?“

Ce garanță ni-se dă? De o cam dată acea garanță, carea am cerut dela partidul acesta nou. Încă nu i-am cerut nici o garanță, încă nu i-am dat nimica în schimb, și noi să ne și indoim în sinceritatea lui?

Nu e destul, dacă el a priori ne promite, că ne va respecta dreptul de a ne cultiva în limba noastră, și declară, că o face acésta, pentru că așa voese Dumnezeu? Nu ne promite ca guvernul ôse de ros, pentru ca să tăcem, ci ne promite condițiunea cea mai vitală a existenței naționale, limba, pe carea cei dela putere o scot pașu de pașu din tôte institutele noastre culturale și o înlocuesc cu cea magiară.

Respectăm părerile altora, dar în cazul de față nu pricepem, cum ôre cine pôte să respingă cu neîncredere binele, pe care i-lu oferesce altul la înfîlțirea cea dintâi cu cuvinte, cari vedesc bunăvoință intimă, și să aștepte cu resignare bine dela cel ce în tota viața lui numai rău i-a făcut și nu numai că nu a arătat vre-odată semne de îndreptare, ci dimpotrivă s'a arătat din ce în ce totu mai răuvoitor.

Nu totu creștinul e creștin. — Și aci avem de a face cu „Dreptatea“. În numărul său din 25 Novembre aduce adecă fôea din Timișoara cu inscripția de mai sus următoarea informațiune: „(Roma, 23 Nov.) Săcitatea Sa papa de la Roma, Leo XIII, cel cu încercările de a reuni cele două biserici creștine — occidentală și orientală —, a dictat pedepse disciplinare asupra tuturor acelor preoți romano-catolici, cari au făcut servitiuri divine pentru odihna sufletului repositului țar Alesandru al III-lea.“

Nu vom să intrăm în dispută pentru o informațiune, pe carea „Dreptatea“ a forfecat în „M—g“, ceea ce probabil va să dică „Magyarország“. Observăm numai atâta, că dacă „Dreptatea“ informațiunile despre Papa și despre intențiunile și dispozițiile lui și-le împrumută din „Magyarország“, și-le pôte împrumuta mai de-a dreptul din arhivă jidovescul „Neue Freie Presse“, pe cum face „Gazeta Transilvaniei“. Acésta se pôte mândri cel puțin cu aceea, că minciunile jidovescul le primesce din mâna cea dintâi.

Ér ce privește unirea bisericilor orien-

tale desbinate, aceea o va sevârși Dumnezeu sigur fără de a mai cere concesiune dela redacțiunea „Dreptății“.

Revistă bisericească.

Din Patrie.

În ședința dela 24 a. c. a dietei ministrul de culte br. Eötvös răspunzând la o interpelare a lui Polonyi cu privire la autonomia bisericii catolice a țării, că comisiunea de 30 emisă spre la face un elaborat cu privire la organizarea autonomiei catolice s'a întrunit și a hotărât, să se primescă de basă a organizării elaboratului din anul 1871. Nu mult înse după ședința acelei comisiuni și ilustrul episcopat a ținut o ședință, în care s'a hotărât a se ruga de Maiestatea Sa, să nu aprôbe elaboratul congresului din 1871 și să nu-și dea consensul, ca organizarea autonomă să se efeptuească prin un congres asemenea celui din 1871. Ministrul nu aprôbă procedura episcopatului în cesțiunea acésta. Polonyi încă află de lucru curios, că episcopatul se pronunță contra hotărârii acelei comisiuni, în care sunt membri însuși primatele și alți episcopi.

Episcopatul nu se pôte uni cu acea comisiune, a cărei membri au fost numiți de exministrul Csáky, cu atâtu mai virtos, că unii din ei profesă principiul contrare creștinismului. Vina la stagnarea, ce domnesce în cesțiunea autonomiei, nu o pörtă deci episcopatul, ci acei ministri, cari își arôga și în afacerile bisericești drepturi, ce nu le compet.

Revistă politică.

Afaceri interne.

De vre-o câteva zile circulă faime despre dimisionarea cabinetului Wekerle, care pentru radicalismul și cultul kosuthist și-ar fi pierdut grația Coronei, ér pentru amânarea sancționării legilor biseri-

totu mai mult de acésta perioadă însemnată a existenței lor.

Deci de ani numără în urma lor reuniunile învățătorești din statele înaintate ale apusului și chiar și cele ale învățătorilor de alte naționalități din patrie.

Toți din tôte părțile se mișcă, toți dau semne de viață.

Că aceste reuniuni au influență binefăcătoare asupra cultivării membrilor lor, ér mijlocit asupra școlilor conduse de ei și asupra poporului, nu se pôte trage la îndoelă; pentru că totu e mai mult, ca să convină măcar și numai odată într'un an membrii unei reuniuni, decât ca să nu convină de loc în tota viața lor. Și totu e un pașu făcut spre progresul prilejul de a câștiga esperințe și nouă îndemnuri: cei mai puțin practici pe cariera lor dela cei mai practici, și cei rămași îndereptu, pôte fără vina lor, dela cei ce au progresat cu timpul.

În alte reuniuni nici nu se mai discută necesitatea lor. Preste acest obiect au trecut de mult la ordinea zilei. Pentru noi înse nu pôte fi de prisosă lămurirea acestei cesțiuni, și cu atâtu mai virtos nu, deôrece între noi se mai află, în adeveru puțin, și de aceia, cari nu sunt încă pe deplin convinși despre folosul acestor asociațiuni culturale; cu tôte că chiar ca

noi învățătorii români, nu știu, ce învățători pot se aibă mai mare lipsă de ele.

Pentru dovedirea acestei aserțiuni să ne oprim pe un moment numai la mulțimea obiectelor de învățămîntu prescrite în școlă populară, și vom vedé, că ele sunt așa de numeroase, câtu făcend destul cerințelor legii trebuie să imbrâncim și mai cu samă nescind alege, ce e bun din ce e rău, și ce e neapărat de lipsă din ceea ce e prea puțin orî chiar de loc folositor.

Ér un lucru atâtu de greu și anevios un singur învățător nu-lu pôte face, afe-se el în cele mai avantajoase condițiuni. Reuniunile înse la tôte înțimplarea au să se apropie mai îngrabă și mai sigur de ținta dorită.

Dar între împrejurările grele, prin cari străbatem, nici chiar reuniunile nu pot face totul, ce se cere dela ele, dacă nu vor fi sprijinite de omen de inimă, cu o cultură disunsă, cu vaste cunoscinte și esperințe pedagogice și cu darul de a aduna în jurul lor pe învățători, cum își adună cloșca puii săi.

Trebuie să ne convingem totu mai mult, superiori și învățători, că e neincunjurat de lipsă, să se facă ceva și pentru noi, pentru ca să devenim din și în și totu mai capabil de misiunea noastră; deôrece vedem cu toții, că așa, cum suntem, lăsați de capul nostru, condamnați de a nu ne

înțlni mai mulți laolaltă și cu superior, fără numai la esamene, nu e bine. Noi învățătorii avem lipsă mare de conducere, de sfaturi câtu mai multe și de încurajări continue și după ieșirea din preparandie, chiar în tota viața, dacă e, ca nici când să nu dăm în latură din calea cea adeverată. Și cu deosebire se simte acésta lipsă acum, când din parte contrară se pune totul în mișcare pentru a ne abate dela țintă.

Prin reuniuni, dedându-ne la cetit și la studiu continuu, vom ajunge, ca din convingere să nu ne scotim numai de simbriași, ci de apostoli ai poporului, religiunii și patriei noastre. Ce țintă mărétă și farmecătoare este aceea a apostolatului, și care din noi n'ar dori din sufletu, să devină un adeverat apostol în felul său? Până la consciința apostolatului înse de sine numai puțin, prea puțin se ridică; ér noi nici odată nu ne vom pute realiza acésta dorință, fără de a conveni mai adese ori unii cu alții, fără de a ne comunica câtu mai adese unii altora cunoscintele și esperințele câștigate, fără de a ne îmbărbăta unii pe alții, luând unii dela alții îndemn spre fapte nobile, devenind omen cu unu firmu caracter și întru tôte la locul nostru.

De abia doi ani înființată reuniunea noastră, ea dispune de o bibliotecă, relativu destul de frumosă, constatătoare din cărți și diare de sciință și literare, multe chiar din

cesci deja votate de ambe casele își perde sprijinul partizanilor de până aci. În sinul cabinetului încă sunt disensiuni. Anume Wekerle, nemulțămît cu răspunsurile date de ministrii Hieronymi și Szilágyi la interpelarea lui Busbach în cestiunea lui Kossuth, a pus pe deputatul Veszter, să interpeleze de nou în această cestiune, ca să pôtă da Wekerle un răspuns, prin care să desavueze pe colegii săi și să se recomande la Viena. Interpelarea îndreptată către ministrul-președinte era să se facă Sâmbătă, dară deputații independentiști, cunoscând intențiunea lui Wekerle, au produs un sgomot teribil nelăsându, să ajungă Veszter la cuvintu, și așa interpelația a trebuit să rămână.

În ședința din 24 s'a continuat și terminat dezbaterea specială a bugetului ministeriului de interne. Deputatul Sima urgiteză reforma reprezentățiunii comitatense în sensul, că dreptul de alegere să se lărgescă.

La poziția despre cheltuelile pentru forța brachială luând cuvintul deputatul Șerbanu aduce înainte gravaminele naționalităților afirmându, că cauza acelora ar fi dualismul și guvernul, care identificându-se pe nedreptul cu națiunea magiară o ține pe acesta în inimizie continuă cu naționalitățile nemagiare. Se ocupă mai departe de călătoria prin Ardélu a ministrului Hieronymi, care a suferit un mare fiasco fiind desavuat chiar și de partizanii săi. Românii, dice oratorul, poftesc drept de esistență națională. Cestiunea de naționalitate se pôte rezolva numai judecându-o din punctul de vedere al binelui comun și fără ură de rasă.

Ministrul Hieronymi a răspuns îndată lui Șerbanu inculpându pe agitatori (!) și amenințându cu forța brachială.

La cestiunea de naționalitate au mai vorbit Horváth Béla, Pázmándy, Bessenyei Ferencz, Apponyi Albert și Kubinyi denegându Românilor dreptul

de esistență națională și urgizându guvernul, ca să păsescă mai energic față cu agitațiunile de naționalitate.

Șerbanu reflectându la răspunsul ministrului dice, că Românii nu poftesc decât ce le compete după lege. Legile, cari garantéză drepturile naționalităților, nu se observă. Ori să le ștergă deci, ori să le observe și aceste legi, până ce sunt în vigore. Respinge acusa lui Pázmándy, că gimnasiile române ar fi culburile principale ale agitațiunii.

Majoritatea dietei primesce poziția de sub pertractare, și cu acesta se închie dezbaterea bugetului ministeriului de interne.

Luni s'a început dezbaterea bugetului ministeriului de comerț, în decursul căreia s'au făcut ministrului imputări, că în politica comercială jertfesc interesele agronomice celor mercantile.

Martii s'a terminat pertractarea bugetului pentru ministeriul de comerț, și s'a primit fără dezbateră preliminarul pe 1895 referitoriu la delaturarea pedecilor ivite la regularea Porții-de-feru.

Mercuri s'a dezbătut proiectul de lege despre societatea magiară pentru navigațiunea fluvială și marină.

Austria.

În parlamentul din Viena s'a început dezbaterea unui proiect de lege de mare importanță. Acesta e proiectul de lege în contra beției, care s'a și primit în dezbateră generală. După proiectul din cestiune concesiunea dreptului de crișmarit este legată de condițiuni foarte grele. Nimeni nu pôte să țină în același local și crișmă și altă neguțătorie. În localități mai mici auctoritățile totu numai pentru 500 de locuitori pot concedea deschiderea unei crișme, era la orașe numai pentru câte o mie. Crișmele au să fie închise de Sâmbătă dela 5 ore până Duminecă la ameză.

Omenilor tălbăciți nu e permis a le mai da bețură. Pe cei beți este oprit a-i primi în localu, era pe cei cari s'au imbetat, nu e iertat a-i da afară, ci crișmariul e dator, să se îngrijescă de locu acomodat pentru așezarea lor. Crișmarii, cari nu ar observa aceste dispuzițiuni, se pedepsesc cu carceru dela 1—12 luni, era la casu de repetire cu lipsirea de dreptul de crișmarit pe timp anumit și eventualu pentru totdeauna. Celu ce se îmbetă de 3 ori pe an, se pôte pedepsi cu pedepsă dela 3 zile până la o lună de carceru, era la casu de recădere și până la un an de carceru.

La noi vițitul beției a luat dimensiuni mai mari și pretinde mai multe jertfe decât în Austria, dară jidovitul nostru guvern nu are, să ia dispozițiile necesare spre stîrpirea lui.

România.

Martii s'a făcut cu solemnități îndatinate deschiderea sesiunii ordinare pe 1894—5 a parlamentului.

Regele în discursul tronului și-a exprimat mulțămita pentru iubirea și alipirea, ce l-a manifestat o întregă țara la serbarea nuntei sale de argintu. Relațiunile cu toate puterile sunt amicabile. Politica demnă și înțeleptă a României, recunoscută și de guvernele tuturor statelor europene, cari doresc mai pe sus de toate susținerea și consolidarea păcii, a deșteptat pretutindenea încredere și stima față de poporul român, care își implinesce cu fidelitate datorințele internaționale. Se exprimă condolința asupra uciderii președintelui Carnot și a morții țarului Alesandu III. Se dice, că cu toate greutatele provocate de criza economică finanțele statului nu au suferit. Anul 1893/4 se închie cu un plus de 20,000.000 lei, și bugetul anului 1894/5 încă nu va presenta nici un deficitu.

Rusia.

Declararea noului țar, că va continua politica de pace urmată de tatăl său, a făcut cea mai bună impresiune în totă Europa.

Între Anglia și Rusia de câțva timp se observă o apropiare. Pertractările în cestiunea Pamirului s'au terminat cu un rezultat favorabil pentru Rusia. Presa franceză întimpină cu bucurie apropiarea între Rusia și Anglia și o consideră de folositoare spre a paraliza influința întreitiei alianțe. Nouă ni-se pare, că apropiarea între Anglia și Rusia se face pe contul Chinei. Răsboiul coreic pôte că se va fini în curend, er la închierea tractatului de pace Rusia și Anglia se vor ajuta împrumutat spre a-și mari posesiunile în Asia și eventualu spre a storce concesiuni dela China.

Țarul Nicolae II primind o deputațiune polonă a declarat, că elu iubesce de o potrivă pe toți supușii săi fără deosebire de confesiune.

Din Varșovia se anunță, că ministrul rusesc de justiție a dispus, ca și în Polonia să pôtă fi aplicați Poloni în funcțiunile judiciare.

Cancelariul Giers și-a dat dimisiunea aducându înainte, că pătinesce de

specialitatea noastră a învățătorilor, și ea are să se mărescă din an în an.

Și ce mare bunătate e numai a avé pentru un bagatel de 50 cr. la an, cari fi plătesc fiecare din noi ca taxă de membru al reuniunii, deci de cărți și diare de cetit și studiat.

Etă un alesu nutremintu spiritualu, ce ni-l'am pus la îndemână prin înființarea reuniunii, și de care eram lipsiți mai înainte!

Pe viitoru n'avem decât pe lângă alte ocupațiuni ale noastre să cetim toți de arindul, ce se află în biblioteca reuniunii, și să facem întrebuințare de tesauri depuși acolo, înaintându din an în an în știință și făcându-ne totu mai harnici de destinațiunea noastră.

Pe calea acesta vomu prinde îndemnu mai mare și față de interesele reuniunii, cari sunt totu ale noastre; vomu voi, dar vomu fi și în stare a o sprijini și a o aduce, ca ea să cuprindă un locu onorabilu între surorile ei, adecă între celealalte reuniuni.

Să fie omul de pētră, și totu trebuie să se misce, cându vede, că toți din jurul său s'au înrolat de bună voe în reuniuni, toți ieau cu dragu parte la adunările lor, toți adună materialu și toți muncesc pe întrecute, ca lucrul să iese câtu mai bun, câtu mai desevarșit.

Nu noi vomu fi deci aceia, cari să nu mergem în rindă cu frații nostri învățători de pretutindenea. Nu! Noi nu vomu sta ne-

păsători la o parte, căci scim bine, că convenirile câtu mai dese au să ne fie de celu mai mare folos.

Dacă preoțimea, cu multu mai bine pregătită pentru viață, are lipsă de a participa la sinode măcaru odată într'un an, și — ca să nu ne depărtăm din comună — dacă notarii convin în totă luna celu puțin odată, dacă toți se adună și se sfătuiesc cu privire la aflarea de nouă și nouă modalități ușurătoare pentru ducerea oficiului lor, ore numai noi învățătorii să stăm ca cenușotca într'un unghet, fără de a simți nici o trebuință și nici o aspirațiune mai nobilă?

Nu, domnilor! și fraților! pentru că misiunea noastră este cu multu mai înaltă decât multe alte misiuni, și nouă, cum a dîsu marele Leibnitz și cu elu sute și mi, ne este rezervată reformarea lumii.

Fie deci, ca toți să ne pētrundem totu mai mult de convingerea, că chemarea noastră de luminători ai minților și de nobilitatori a-i inimii este cea mai măreță, și că câmpul științelor pedagogice este încă puțin explorat, er de noi prea puțin cunoscut.

Pe acestu câmpu vastu fiindu-i rezervat și reuniunii vōstre un locu de muncă nobilă, vē invitat, domnilor și fraților, să ieșim la lucru și cu puteri unite să ne facem datoria.

Cu aceste declară a două adunare generală a reuniunii noastre de deschisă.

picior. Țarul înse nu l-o a primită dîcîndu, că elî are lipsă de capul, nu de piciorle cancelarului.

Asia.

Acum și din partea chineză se constată, că Țăponesii au ocupatî fortul Port-Arthur, care se află în extremitatea sudvestică a limbii de pămîntu Kwang-Tung-Penla. La ocuparea acestui portu Țăponesii au avutî perderi însemnate, dară cu multu mai mari au fostî ale Chinesilor, cari au lăsatî pradă inimicului o mulțime de tunuri, munițiune și altu materialu pentru răsboi, căci acolo își aveau Chinesii arsenalul pentru marină și docuri marine pentru ajustarea flotei de răsboi. Perderea fortului Port-Arthur este ireparabilă pentru China. Este probabil, că Țăponesii imbetați de triumfulu de până acum se vorî îndrepta spre Peking spre a dicta inimicului condițiunile de pace în capitala lui.

Correspondințe.

Din Giurgeu, Novembre 1894.

De cîtva timp francmasoneria și ateismul pășese totu mai pe față și aici în patria noastră cu principiile sale, cari amenință cu distrugere totală instituțiunile salutare și binefăcătoare, pe cari religiunea catolică le-a întemeiat spre binele credincioșilor săi, ba putem dice spre binele comun și spre prosperitatea patriei întregi. Nu numai atata, fără cutezanța sectei infame a mersu până acolo, cătu și-a întinsu mâna sacrilegă și asupra sacramentelor intangibile ale s. noastre religiunii prin introducerea căsătoriei civile obligătoare și a celorlalte proiecte politice-bisericesci, cari dacă se vorî ridica la valoare de lege, vorî aduce adevărată nefericire asupra patriei noastre, și nespuse vorî fi daunele și pustiirile, ce le vorî cauza.

În contra acestorî tendențe păgâne, în contra acestorî proiecte, cari vatămă cele mai sacre drepturi ale majorității covârșitoare a cetățenilor acestei patrii, datorî suntem cu toții, să ne luptăm cu toate armele juste și legale. La lupta acăsta trebuie să lea parte toți fii bisericii creștine și mai ales fii bisericii gr. catolice române, cari ne simțim mai vătomați în drepturile noastre, căci aceste proiecte vatămă nu numai biserica noastră, ci suntî și unu mijlocu nou de magiarizare.

Preoțimea pe lângă totu zelul său nu pôte sta singură față, nu se pôte lupta singură cu isbândă în contra unui inimic, a cărui cerbie și poftă de isbândă cresce din zi în zi. Trebuie deci, ca și mireni să sară întru ajutorul, să dea dovadă și ei despre alipirea loră cătră s. maică biserică ocrotitoare și mântuitoare națiunii noastre. Căci durere! până acuma mirenimea catolică, mai ales mirenimea gr. cat. română, a datu puține semne de viață în privința acăsta. Acuma înse a trecutî timpul nepăsării și alî lenevirii. Acuma fiecare trebuie să arete prin fapte, ceea ce crede. Acuma trebuie să se alégă oile de capre și grăul de neghină. Celu ce are credință, să arete prin fapte, alu carei mame fiu este. Țr celu ce s'a lăpădatu de credință, în care a fostî născutu și crescutu, să fie înaintea tuturor ca unu păgănu și vameșu.

Cum stăm înse noi catolici din Ardél

cu mireni? Ca să vorbim mai întâi despre romano-catolici, mireni lorî din Ardél au datu o dovadă de totu tristă despre puțina loră alipire cătră s. biserică în adunarea nu de multu ținută a „Statului catolicu din Ardél”, a cărui membri cu o majoritate de 4 voturi nu au primitu abdicarea presidentului laic br. Josika Samu, abdicare dată în urma agitațiunii pornite în contra lui de cătră presa catolică, pentru că a votatî în casa magnaților pentru proiectele politice-bisericesci ale guvernului, pe cari ca presidentu alî unei instituțiunii curatî catolice ar fi trebuit să le combată. Ba ce e mai multu, fostul vicepresidentu alî „Statului”, Groisz Gusztáv a avutî cutezarea, să susțină, că pentru ținuta politică a presidentului laic „Statul” nu are dreptu să-lî lipsescă de acelu oficiu, și a numitî ingerența Papei și a nunțiatorei din Viena în afacerile „Statului” ingerență străină!

Așa stău rom. catolici în Ardél, și nu cu multu mai bine stău în Ungaria proprie.

Dar noi români gr. catolici cum stăm cu mirenimea noastră? De o sută de ori mai rău! Căci ca să fie ore cine membru al bisericii gr. catolice, nu este destul a merge de 2 ori 3 ori pe anu la biserică și și atunci numai din datină, ci trebuie fie care membru, preotî ori mirănu, să arete interesu pentru cauzele și drepturile școlilor și bisericii noastre, trebuie să aere cu totă puterea sa și la toate ocasiunile biserica, alu carei fiu credincios dice, că este, trebuie să arete că este fiu al bisericii gr. catolice din convingere și nu numai pentru că părinții l'au botezatî la biserica acăsta. Mai ales acuma în timpuri de grea vijelie, de mare pericol, ce amenință biserica noastră prin lățirea necredinței și a imoralității, trebuie să o apărăm cu toții, preoți și laici, cu puteri unite, ca să nu avem apoi a deplânge cu toții perderile și devastările suferite din cauza nepăsării și a indolenței noastre. Preoțimea, după cum am dîșu, fie ori cătu de zelosă, nu se pôte lupta singură în contra atătorî pericole, ce ne amenință. De aceea trebuie ca împreună cu ea să se lupte și mireni credincioși și devotați bisericii.

Durere înse, că mireni de aceia suntî forte puțini. Prin urmare trebuie să și formeze preoțimea noastră, ceea ce va face spunendî în toate ocasiunile, că mireni au și ei datorința strînsă de a se manifesta ca fii al bisericii apărândî drepturile aceleia în contra adversarilor.

Ceea ce înse trebuie să formeze obiectul deosebitei griji a preoțimii, este tinerimea, carea cercetăză școlile noastre confessionale. E lucru de totu durerosu, că cea mai mare parte a tinerimii, carea studiază în școlile noastre gr. cat. și absolvăză universitatea cu stipendii primite din fundațiunile făcute de persoane eclesiastice forte evlaviose, nu mai pune nici unu pondu pe religiune, ba o și combate. De aceea este de lipsă, să se pună mai mare pondu pe educațiunea religioasă a tinerimii. Nu este de ajunsu, să se propună în școle catechismul, istoria biblică și obiecte de religiune ca și ori care altu studiu, ci trebuie inculcatu tinerimii cătu de desu, că ea are datorința de a-și mărturisi credința, în care a crescutu, totdeauna și de a o apăra în contra asalturilor, la cari este espusă din partea necredincioșilor.

Nu mai prin o creștere religioasă-morală bună, ne putem forma mireni buni și cre-

dincioși al bisericii, apărători curajoși al principilor mântuitoare ale religiunii noastre. Astăzi înse ori și care inteligentî ori semidoctî se crede dispensatî dela a păzi legile bisericii, dela a-și mărturisi cu curaj credința și dela a o apăra în contra bîrfitorilor. Astăzi a fi inteligentî e totu una cu a fi indiferentî în ale religiunii. Cari toate suntî efectele creșterii rele.

Așa înse nu mai merge. O astfelu de stare ticăloasă nu mai e de suferit!

Preoții înainte de toate au să premergă cu esemplu bun, au datorința, să se arete în toate ocasiunile apărători neînfricați al religiunii, al carei preoți suntî. Cea mai mică nepăsare ori șovăire din partea lor este tradare, și preotul, care nu pune pondu pe religiunea sa, care este indiferentă față de ea, nu este păstorul vrednic al turmei sale, ci lupu răpitorul. Să ne aducem încă odată aminte, că numai o preoțime zelosă, luminată și conscie de chemarea sa, sprijinită de unu popor credincios, de o inteligență devotată bisericii sale, pôte respinge asalturile păgânismului renăscendî, care amenință de o potrivă limba și religiunea noastră.

Nu mai celă ce luptă cu credință, va învinge. Înainte deci cu puteri unite! Să luptăm toți pentru credință și pentru limbă sub stégul sfinței cruci, și Dumnezeu va binecuvînta nisuițele noastre.

Pastor.

La cestiunea noastră.

Referitorul la adunarea generală a alegătorilor români convocată pe 28 Nov. în Sibiu dl Dr. Ales. Mocsonyi cu datul Timișora 23 Novembre 1894 publică în numărul din 25 Nov. alu ziarului „Dreptatea” o declarațiune, în care după ce accentuează, că ați situațiunea noastră politică este mai apăsătoare decătî ori cându, dice: „Față cu o situațiune escepțională atăt de gravă nu ajungu nimica improvisațiunii politice. Aici se recere neapărat, ca rîndurile partidului național să fie mai bine strînse, se recere inaugurarea unei politice seriose, bine combinate și bine stabilite în toate părțile ei. Ori ce pașu pripit pôte să compromită cauza, să agraveze răul. Și de unu atare pașu pripit trebuie să considăr — pe lângă totă recunoscerea zelului laudabil alu inițiatorilor — convocarea adunării alegătorilor pe ziua de 28 Nov. n. la Sibiu. Căci pe cum este cunoscutî în cercurile informate, s'au întreprinsu încercări spre stabilirea unei politice bine plănuite, cari încercări înse n'au ajunsu la închiare.”

Mai departe dice dl Mocsonyi, că prin convocarea adunării alegătorilor și nu a delegaților, cari representă pe toți alegătorii, se face abatere dela sistemul practisat până acum, și se părăsesce de faptu acea pozițiune principială a partidului național de a se pronunța prin comitetul național și prin conferența națională, care pozițiune nu am fi nevoiți a o părăsi, nici cându am puté aproba ordinațiunea ministerială, prin care s'a declaratî de disolvatî comitetul național. Pe lângă aceea fiindu Sibiu situatî la marginea țerei, adunarea are abia unu caracteru prevalentî local. Conduș de aceste considerațiuni dl Mocsonyi rogă pe convocatori, să binevoescă a retrage convocarea.

Adunarea convocată la Sibiu s'a deschis Mercuri la 10 ore a. m. prin dl. Vasile Mangra profesor în Arad, care în o scurtă vorbire espune, că scopul adunării este, ca alegătorii români să se pronunțe asupra situațiunii create partidului național prin ordinul ministrului de interne, care pretinde constituirea partidului pe baza unor statute aprobate de guvern.

După deschiderea adunării se aclamează de președinte Mihail Popovici, protopopul gr. or. al Orșovei, de vicepreședinte vicariul B. Rațu din Făgăraș și G. B. Popp, era de notari Dr. Tripon, Petrovici, Rusu-Șirianul, Dr. Șt. Popu, Dr. Manguica și N. Diamandi. Apoi s'a ales o comisiune de 50, care să discute asupra ordinului ministerial suspendându-se ședința.

După redeschiderea ședinței referentului comisiunii de 50 Rusu-Șirianul a citit raportul, care adunarea l'a primit cu aplause. Apoi a citit dl. P. Truța proiectul de rezoluțiunii, care s'a primit întreg cu unanimitate. Proiectul primit a fost de următorul cuprins:

I. Adunarea declară de neconstituțională ordinațiunea ministrului de interne prin care se sisteză activitatea partidului național; protesteză solemn contra ei și declară hotărât, că națiunea română, conșcie de drepturile sale politice-naționale inalienabile, respinge dela sine presupunerea, că ea se va pleca, să-și facă esistența și activitatea sa politică pendentă dela arbitriul guvernului.

II. Adunarea enunță, că partidul național susține în totă întregime sa programul din 1881, și declară, că membrii comitetului aleși în conferința din 21—22 Ian. 1892, pe cum și aceia, cu cari comitetul s'a întregit ulterior, sunt bărbați de încredere al partidului.

III. Adunarea protesteză în contra persecuțiilor politice inaugurate în contra poporului român pe toate terenurile, până și pe terenul pur cultural și religios, interdicându-se adunările reuniunilor învățătorești și sinódele preoțesci.

IV. Actul guvernului sevărsit contra comitetului național prin punerea la cale a falimosului proces al Memorandului adunarea îl consideră ca îndreptat în contra întregii națiuni române.

V. Adunarea condamnă politica guvernului, care în numele „ideii de stat național magiar”, ignorând și puținele drepturi garantate prin legea de naționalități, caută a ne împedea în dezvoltarea noastră prin legi nouă, cum sunt legile școlare, proiectele de legi bisericesti, legea despre colonisări și altele, prin cari el tinde la estirparea naționalităților.

VI. Adunarea se pronunță pentru întrunirea congresului naționalităților, în care pe baza unui program comun, înse cu ținerea nealterată a programului partidului național român să lucrăm spre binele și dezvoltarea politică a fiecăruia popor.

VII. Adunarea exprimă cea mai caldă mulțumire tuturor bărbaților, cari au sprijinit cauza română înaintea forului lumii civilizate.

VIII. Adunarea respinge insinuările, că luptele politice ale Românilor ar avea caracter irredentist, care ar tinde la atacarea întregității statului, de-orece partidul na-

țional român din capul locului a luptat și luptă cu mijloce legale, pe teren legal.

Adunarea a fost bine cercetată, prezentându-se ca la 4000 de oameni din toate părțile țării.

Convocatoriu.

Reuniunea învățătorilor gr. cat. din comitatul Coșonei (Clușului) convoca prin acesta pe toți învățătorii aparținători acestui comitat ca membri, și totodată face un caldă apel către toți bărbații amatori de școlă și cauzele învățătorești, să binevoiescă a se prezenta la adunarea generală ordinară a acestei reuniuni, care se va ține Joi în 6 Decembrie st. n. a. c. în comuna Ciucea (Csucs) cu următoarea

Programă.

I.

1. Membrii se adună în școlă conf. gr. cat. locală, de unde în corpore merg la s. biserică, unde prin protopopul tractual Ioan Popu, cu asistința preotului local Iuliu Truța se celebrează s. liturgie, la finea căreia dl. protopop va ține o predică ocazională, era sub decursul liturghiei cei mai buni cântăreți dintre învățători vor cânta în cor.

II.

Ședința primă înainte de ameză.

2. La ora designată adunându-se membrii în localitatea spre acesta designată cântă „Împarate cerescă”.

3. Cuvintul de deschidere prin președinte.

4. Citirea raportului comitetului despre activitatea sa prin secretariul I. Teodoru F. Negruțu.

5. Luarea raportului spre știință și absolvarea vechiului comitet.

6. Alegerea noului comitet.

7. Esmiterea alor două comisiuni de trei, una pentru conscrierea membrilor noi și primirea taxelor dela membri, era alta pentru pregătirea bugetului pe anul viitor.

III.

Ședința a doua după ameză.

8. Raportul comisiunilor esmise în ședința I.

9. Propunerii diverse din partea membrilor și pertractarea acelor.

10. Propunere practică din fizică „Despre fenomenele naturale” prin Atanasiu Gardușu Inv. în Feneșul său.

11. Disertațiune prelesă de Petru Conda Inv. în Aitonu despre „Cari sunt cauzele, din cari prunii nu frecuenteză școlă regulată, și cari sunt mijlocele pentru delaturarea acestora?”

12. Statorirea locului și timpul proximei adunări generale.

13. Esmiterea unei comisiuni pentru verificarea protocolului.

14. Cuvintul de închidere prin președinte.

Din ședința comitetului Reuniunii învățătorilor gr. cat. din comitatul Coșonei ținută în Clușu la 1 Novembre 1894.

Teodoru F. Negruțu,
secretariul I.

Iacobu Murășanu,
președinte.

Noutăți.

Din diecesa Lugosului. În 20 Novembre Ilustrata Sa Preasfințitul Domnu Episcopu Dr. Victoru Mihályi a ordinară de lectori pe Corneliu Lengyel și Teofilu Crișanu alomni în seminariul clerical din Blășu, era de preoți pe Silviu H. Simonetti, dispus ca administrator parochial în Văliora în vicariatul Hațegului, și pe Ștefanu Berinde, dispus ca administrator parochial în Câmpul lui Neagu, districtul protopopescu al Jiului. — S'a trimis în colegiul „S. Atanasiu” din Roma Aron Lupșu, școlariu absolut de cl. II gimnasială.

Casina română din Blășu, pe cum suntem informați, se va redeschide în sara de 2 Dec. în localitățile hotelului „Univers”.

Cununia Țarului Nicolae II cu princessa Alice de Hessa s'a celebrat la 26 Nov. în catedrala Cazan din Petersburg. Părechea imperială atât la mergerea în catedrală, cât și la refutocere a fost primită cu entuziasm de către populațiune. Actualul Țar pentru natură se deschis și afabil a început să devină popular. El având deplină încredere în cetățenii capitalei a dispus, să nu-l mai însoțesc în preumblări nici un polițist secret. Dispoziția acesta a făcut cea mai bună impresiune asupra cetățenilor.

Exposiția din Lemberg a avut pentru Poloni un frumos succes moral, dară cu atât a fost mai dureros succesul material, de-orece deficitul este enorm.

Procesul criminal al dlui Corolian intentat dñsul și cancelistului Abel Munteanu, pentru că ar fi falsificat un pasaport, cu care era să meargă dl. Corolian în România în anii trecuți, s'a pertractat în 28 Nov. la tribunalul din Clușu. Ambii acușati au fost achitați. Procurorul a insinuat recurs în contra sentinței tribunalului.

Dr. Lucaci la Sătmăru. Foile magiare aduc seirea, că părintele Lucaci ar fi dus de noi la Sătmăru în cauza procesului, ce i-l'au intentat sub cuvint, că ar fi calumniat pe un oficial public.

Cholera în Maramureșu scade. Din 18—27 Novembre au fost numai 21 de îmbolnăviri, dintre cari 3 s'au sfârșit cu morțea celor atacați de cholera.

Kossuth Ferencz pe neașteptate s'a bolnăvit (?) și așa a fost silit a-și intrerumpe de-o cam dată turneul politic, reintorcându-se în Budapesta. Luni a depus la primăria din Budapesta jurământul de fidelitate, care sună: „Eu Kossuth Ferencz Lajos Ákos jură pe viul Dumneșu, că voi fi credincios către Maiestatea Sa cesareă și regie Regele apostolic al Ungariei, și promit, că-mi voi implini cu fidelitate datorințele de cetățen ungăr.” După depunerea jurământului Kossuth a primit actele de încetățenire.

Epilogul scandalului dela Dobrițind. Rudnyánszky, redactorul dela „Debreczeni Hirlap”, a intentat procesul de presă redactorilor dela celelalte două foi locale din cauză, că aceștia l'au atacat vehement pentru înștiințarea foilor din Pesta despre scandalul lui Kossuth prin intonarea melodiei „Jaj de hunczut a német”.

Confederațiunea balcanică. Comitetul central al ligei pentru înființarea unei confederațiuni a statelor balcanice a ținut la 22 Nov. o conferință internațională în Paris. Conferința s'a ocupat de planul înființării numitei confederațiuni pentru eliberarea poporilor de sub jugul turcescu și a protestat în contra atrocităților comise de către Turci în Armenia.

Diarul „Romanul” din Bucuresci a reapărut sub direcțiunea unui consorțiu compus din mulți publicisti probați.

Școlă de agronomie în Turda. Ministrul r. u. de agricultură la recercarea primariului din Turda a promis, că va înființa în acest oraș o școlă agronomică.

Restringerea dreptului de a predica. Comanda supremă militară a Elveției prin o ordinațiune a interzis preoților catolici aplicați la miliție de a critica în predicile lor religiunile străine. Așa la această interdicere curioasă și absurdă a dat un Evreu, care s'a tânguir superiorilor săi militari, că preotul catolic din Bern s'a exprimat în mod vătămător despre religiunea judaică.

Pe principele Bismarck, excancelariul imperiului german, la ajuns o mare nefericie murindu-i soția. Telegrama de condolență i-au trimis toate curțile domitoare din Europa.

Rubinstein, celebrul compozitor musical, a repausat în septemăna trecută în Peterhof. Osămintele lui s'au așezat în un cimetriu din Petersburg.

PARTE SCIINTIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românească din Ardél.

C.

Jurații Scaunului și Titorii Mitropoliei.

(Continuare.)

Atribuțiunile de drept ale juraților scaunului. Întemeiându-ne pe urmele, ce ne-au rămas despre jurații scaunului, și fiindu acele puține și defectuoase, numai combinându-le atât între sine, cât și cu alte împrejurări cunoscute, ne putem câștiga ceva cunoștință despre pusețiunea și atribuțiunile lor de drept în biserica noastră.

Deci pe temeiul combinațiunilor acestora susținem, că jurații scaunului erau asessorii consistoriului metropolitului aleși de comună de săborul mare dintre protopopii cei mai distinși, și pe câtă era cu puțință, dintre cei mai aproape de scaunul metropolitan.

Se vede acesta din următoarele:

Canonul 1 al săborului mare dela 1732 ținut cu ocaziunea instalării episcopului Clain ne spune, că încă episcopul Pataki, cu toate că ținea și săborul mare, totuși chema la consistoriu din când în când pre 12 protopopi distinși, și la oaltă cu ei se sfătuia cu privire la cestiunile, ce se iveau.¹⁾ Protopopii aceștia în unele acte sinodale se numesc assessorii; așa de pildă în sinodul dela 1728,²⁾ în cel dela 1739.³⁾ În alte acte înse se numesc jurați; așa în comitiva episcopului Pataki dela anul 1725, prin care împărășește protopopul Miclăușu dela Voila „socotelele săborului mare din acel an”.⁴⁾

Din aceste se vede, că cel puțin după s. unire cuvântul jurat este sinonim cu cuvântul assessor, va să dică jurații scaunului erau assessorii scaunului metropolitan.

Dacă înse în timpurile nemijlocite următoare după s. unire jurații scaunului erau atâtă cât assessorii scaunului metropolitan, atunci nimic nu ne împedă să credem cu destulă logică, cumcă totă aceea au fost jurații scaunului și în timpul înainte de s. unire, va să dică assessorii consistoriului metropolitanului.

În documentele latine corporațiunea juraților scaunului se numește: Consistorium. Așa de pildă în introducerea celor 19 condițiuni puse de principele Georgiu Rákotzi metropolitului Iosif Budai de Piskintz, și în condițiunea a XII-a.⁵⁾ Causele, ce se pertractau în consistoriul juraților, erau de comună cauzele curate spirituale bisericesci.

Numărul juraților a variat. Pe timpul scrierii Zaconului, adecă pe la 1680 se vede că erau 3, anume: protopopul Georgiu din Daia, Văsiu din Belgrad și Oprea din Armeni.⁶⁾ Dela episcopul Pataki încôce este sigur, că au fost 12.⁷⁾

Ce se ține de întrebarea, că în sfatul, ce-lu ținea metropolitul cu ei, aveau vot decisiv sau numai consultativ, în lipsa urmelor istorice nu putem susține nimic cu siguranță. Considerându înse de o parte, că instituțiunea lor era o copie de pre o instituțiune analogă calvină, cum vom vedea îndată, considerându mai departe, că în instituțiunea acesta analogă calvină, superintendentele între jurații săi era numai unu *primus inter pares*, și așa jurații calvini aveau vot decisiv, tare probabil, că și jurații din biserica românească aveau vot decisiv.

* * *

Originea numirii de jurați. Se nasce înse întrebarea, că de unde s'a luat în biserica românească din Ardél datina veche de a numi pe protopopii assessorii consistoriali și cu numele de jurați?

La întrebarea acesta răspundem, că deși episcopii și în răsărit au avut totdeauna o coronă de preoți, cu cari se sfătuiau în guvernarea bisericescă, sau o specie de assessorii consistoriali vorbindu cu termin modernă, totuși nu am aflat încă nămiri, ca assessorii aceștia să fie purtat numele de: jurați al scaunului episcopesc.

Ci numirea de jurați este o numire împrumutată în bise-

¹⁾ »Acte sinodale« de I. M. Moldovanu tom. II. pag. 96.

²⁾ Totu acolo pag. 101.

³⁾ Totu acolo pag. 81.

⁴⁾ Totu acolo pag. 108.

⁵⁾ Acte și Fragmente de T. Cipariu pag. 61 și 65.

⁶⁾ Zaconic în »Acte și Fragmente de T. Cipariu pag. 257.

⁷⁾ Can. 1 al sinodului dela 1732 la Petru Maloru »Istoria bisericeii Românilor« pag. 391.

rica românească și cea calvină din Ardél din terminologia usitată în guvernarea civilă de pe acele timpuri în Ardél. Erau în Ardél, se înțelege de sine, jurisdicțiuni corporative de administrațiune și justiție constatătoare din mai mulți assessorii. Acești assessorii la intrarea în oficiu trebuiau să depună jurămintu, din care cauză apoi se numeau assessores jurati și judices jurati.¹⁾

Calvinii din Ardél în organizațiunea și guvernarea bisericescă numai în o privință au imitat organizațiunea și guvernarea politică a țerei, ci pentru organisme și funcțiuni bisericesci au adoptat terminologia usitată la organisme și funcțiuni civile. Așa de pildă numirea synodus generalis și synodus partialis, pre cari le cunoștem deja din tractatele de mai înainte, nu este altceva decât o imitațiune după sedria generalis și partialis din comitate de pre timpurile acele.²⁾ Totă asemenea pentru assessorii forurilor proprie bisericesci au folosit terminul civil de assessores și judices jurati. Nu e atunci nici o mirare, că terminul de jurați pentru assessorii consistoriali a intrat și în biserica românească de o parte sub influința politică, de altă parte sub cea bisericescă calvină.

* * *

Originea calvină a instituțiunii juraților scaunului. Se nasce înse o altă întrebare mai de moment. Și acesta este, că ore instituțiunea juraților scaunului metropolitan în forma, în care o cunoștem, este ore o instituțiune orientală bisericescă?

Mai la vale în tratatul acesta vom vedea, că instituțiunea juraților, pre cum o cunoștem deja, nu are nici cea mai mică asemenare cu instituțiunile analoge din biserica răsăritului, pre cum le amintesc Pravila.

Este de lipsă dară, să căutăm originea ei aiea, și anume în biserica calvină din Ardél de pe timpurile acele. Și cumcă nu greșim, dacă originea instituțiunii juraților scaunului o căutăm în influința calvină, se vede din asemenarea instituțiunii de sub vorbă cu o asemenă instituțiune în biserica calvină din Ardél de pre acele timpuri, și anume:

1. Între cele dintâi momente ale organizațiunii bisericesci a calvinilor din Ardél a fost, că clerul calvinesc pentru păstrarea unității și pentru stabilirea autorității bisericesci și-a ales un episcop sau superintendente, care la început era de comună totă odată și predicatorul de curte alu principelui. Instituțiunea capitulelor catedrale înse calvinii nu o au primit în organizațiunea lor bisericescă. De unde episcopul sau superintendentele calvinesci din Ardél la început nici nu a putut avea lângă sine unu consistoriu sau presbiteriu stabil.

Când erau înse de resolută cauze mai grave bisericesci, atunci episcopul sau superintendentele chema la consistoriu câțiva din protopopii mai distinși și mai aproape de reședința episcopescă, și cu aceștia rezolva apoi cauzele mai grave ocurente. Așa de pildă punctul 23 al sinodului național ținut în Szathmar-Nemethi la 1646 amintesc de acestu lucru, când prescrie, că dacă unu superintendente ar comite ceva, atunci episcopul sau superintendentele învecinat laolaltă cu protopopii designați spre aceea se facă investigațiune. Protopopii aceștia erau assessorii consistoriului superintendentei.³⁾ Și fiindcă ținta principală a calvinilor a fost, ca să producă mai întâi o perfectă asemenare între organizațiunea bisericeii calvinesci și a celei românești din Ardél, așa nu e mirare, că sub presiunea calvină în biserica românească din Ardél a intrat și datina acesta, ca metropolitul în cauze mai grave bisericesci să țină consistoriu cu câțiva protopopi mai distinși și mai aproape de reședința episcopescă, cari se numeau jurați.

Și lucrul acesta s'a putut întâmpla cu atâtă mai ușor, că după ce au lucrat episcopatele sufragane românești din Ardél, cari vor fi fost, biserica românească din Ardél, deși pôte și mai înainte miseră, dară după aceea apoi așa era de miseră, câtă a fost chiară cu neputință, ca metropolitul să fie putut ține lângă reședința și barēm numai pe cei mai însemnați dintre oficialii bisericesci prescriși de Pravila și de dreptul orientălu. Și așa pôte chiar și fără nici o presiune din partea

¹⁾ Benkó, Transsilvania tom. II. pag. 35 și 37 și Nilles »Symbolae« t. I. pag. 479, unde se spune, că curatorul David Maxay era și »comitatus Dobocensis juratus assessor«.

²⁾ Benkó Transsilvania tom. II. pag. 34.

³⁾ Actele sinodului dela Szatmár-Nemethi în colecțiunea lui Gelei Kátona. M.-Oșorhei 1392 pag. 23.

calvinilor, mitropolitul românesc neavându nici episcopi sufragani, nici oficialii Pravilei, cu cari să se sfătuască, ar fi fost necesitate barēm din cându în cându a se sfătuī cu unii bărbați mai aleși din clerul sēu, chiaru așa, cum făcea și superintendentele calvinesc.

2. De cându jurații scaunului în documente se numeau *assessorii*, de atunci este securu, că aceia se alegeau de cătră săborul mare. Și în privința acēsta încă este asemenare deplină între biserica românescă și cea calvină din Ardēlu de pre timpurile acele. Se vede acēsta din canonul 91 alu colecțiunii lui Gelei, care vorbește de *consistorium synodi generalis* alu Calvinilor de pre timpurile acele, și care încātu se numește alu sinodului generalu, nu pōte să fie decātu corporațiunea aceea de protopopi aleși de sinodul generalu analogă cu a protopopilor românesci.

Protopopii aceștia la calvini se numeau mai multu *assessores*, pre cându la Români mai multu jurați. Lucrul este ușor de esplicat. Pentru Români cuvintul jurați era și mai ușor de exprimată și mai ușor de înțelesu, de unde s'a și vulgarisat mai tare ca cuvintul *assessorii*.

3. Asemenarea între jurații scaunului din biserica românescă și între *assessorii* jurați din biserica calvinescă din Ardēlu de pre timpurile acele mai este bătatoria la ochi și din altu punctu de vedere.

Corporațiunea jurților scaunului în biserica românescă din Ardēlu lua parte și la săborul mare, ¹⁾ și câte odată forma în prezența săborului mare unu foru mai înaltu decātu alu mitropolitului. Se vede acēsta din decretul principelui Mihai Apafy I dela anulă 1680, prin care întărește de mitropolitu pre Iosifū Budai în locul lui Sava Brancovici celu depus. În decretul acesta se dice, că Sava Brancovici de consistorul săborului mare, care nu este altceva decātu corporațiunea jurților scaunului, fu aflatu vinovat. Dacă acum consistoriul acesta sau corporațiunea jurților făcea investigațiune chiaru și asupra mitropolitului, atunci *eo ipso* era unu foru mai înaltu ca alu mitropolitului. Și chiaru așa stă lucrul și în biserica calvină pre timpurile acele, precum se vede din canonul 91 alu colecțiunii calvinesc de canōne alu lui Gelei Katona, unde vorbindu despre oficiile episcopului sau superintendentului calvinesc se ceteșc următoarele:

„*Causas a suo foro ad Consistorium synodi generalis appellatas transmittat*“.

Dacă acum dela superintendentele se apela la consistoriul *assessorilor*, acēstu consistoriu era foru mai înaltu decātu alu superintendentului.

4. Asemenarea este și mai mare, dacă vomu mai considera, că pe cum în biserica românescă consistoriul jurților aleși din numărul protopopilor avea dreptul a face investigațiune asupra mitropolitului, chiaru așa avea dreptu și consistoriul *assessorilor* calvinesc a face investigațiune asupra superintendentului. Se vede acēsta din punctul 23 alu decisiunii sinodului calvinesc dela Szatmár-Nemeti din 1646 amintitū mai susu, în care se dispune, că asupra episcopului să facă investigațiune protopopii anumiți și

¹⁾ Sinodul dela 1675 la Petru Maiorū »Istoria bisericei Românilor« Partea inedită în »Acte și Fragmente« de T. Cipariū pag. 145.

deputați spre aceea, cari nu suntu decātu protopopii cari constituieau așa numitul *consistorium synodi generalis*.

* * *
Modulū transfuziunii instituțiunilor calvinesc în biserica românescă. Asemenarea acēsta în mai multe privințe între *assessorii* jurați ai scaunului din biserica românescă din Ardēlu cu *assessorii* jurați din biserica calvină, credemū, că este destulū motivu de a susține, că instituțiunea jurților scaunului în biserica românescă, nefindū, pre cum vomu vedē, de locu în armonie cu dispozițiile Pravilei, s'a născutū sub influința calvină, și încātu s'a dezvoltatū, s'a dezvoltatū sub influința acēsta. Căci de bună samă nici instituțiunea acēsta ca și altele nu fu întrodusă în biserica românescă deodată în o formă mai multu sau mai puțin deplină, după ce chiaru și la calvini s'a dezvoltatū numai pe încetū. Ci precum se desvolta la calvini, paralelu întra și în biserica românescă din Ardēlu, prin ce apoi pe încetū s'a produsū asemenarea destulū de mare între ele, dacă considerămū puținătatea urmelorū istorice, de cari dispunemū.

Cursul acesta paralelu alu dezvoltării inse la Calvinii și la Români nu avemū să ni-lu închipuimū, ca și cum îndată ce la calvini s'a ivitū unu momentu ore care în dezvoltarea instituțiunii acesteia, numai decātu acelu momentu se vîriea și în biserica românescă. Căci momentele dezvoltării instituțiunilor suntu condiționate în cele mai multe casuri dela ivirea unor întâmplări și împrejurări anumite. Și din o biserică în alta nu potū trece și nu se potū aclimatiza, dacă în acēsta lipsescū acele întâmplări și împrejurări. De unde momentele dezvoltării instituțiunii de sub vorbă la calvini treceau în biserica românescă numai cându eșiau la ivelă casuri aneloge cu cele ce au produsū momentul respectivu în biserica calvină.

Așa de pildă atribuțiunea jurților calvinesc, ca să aibă dreptu a face cercetare asupra superintendentului calvinesc, cându comitea ceva fapte nelegale, a pututū esista în biserica calvină timpū mai îndelungatū, fără ca să fie intratū și în biserica românescă, fiindū că pōte nici unu mitropolitū nu a datū ansă principelui, ca să poftēscă dela jurații români să facă incuizițiune asupra lui. A intratū inse atribuțiunea acēsta și în biserica românescă, îndată ce unu mitropolitū a datū principelui ansă în ori ce modū, ca să poruncēscă jurților să îndeplinescū o atare cercetare în contra lui.

Nu avemū mai departe să ne închipuimū cursul acesta paralelu nici în forma aceea, ca și cum tōte momentele dezvoltării în biserica calvinescă fără de nici o alterare ar fi intratū și în biserica românescă. Căci împrejurările cu forța lor de multe ori suntu mai puternice și decātu celū mai mare despotū. Și așa și despotismul principilor calvinesc încă au fostū silitū nu odată să țină contū de împrejurările bisericei românesc cu prilejulū întroducerii instituțiunilor calvinesc în biserica românescă, și să permită, ca unu momentu sau altul alu ver unei instituțiunii calvinesc să se acomodeze împrejurărilor bisericei românesc.

Modulū acesta de transfuziune alu instituțiunilor calvinesc în biserica românescă inse nu altereză întru nimicū cestiunea originelū cutărei sau cutărei instituțiunii din biserica românescă, și pentru aceea, săborul mare, săborul micu, jurații scaunului din biserica românescă totū instituțiunii de origine calvină rămânū.

(Va urma.)

* * *

Frați și surori.

De Julio Diniz.

(Continuare.)

XII.

Cându Daniilū părăsi familia da Esquina, își îndreptă pașii cătră umbrosul cimiteriu. Supăratū umbla tinerulū medicū sub umilii cei frumoși. Ilū mustra conștiința pentru purcederea ușuratică, cu care isprăvisē elū cea dintâiū vizită medicală. Simția lipsa de a se acusa pe sine însuși, și se doria după unu sufletū, cu care să se pōtă înțelege. Dar de parochiulū și de Joao Semana, cu care în timpulū din urmă începuse unu raportū prietinescū, ilū separa prăpastia diferinței de vristă, ēr societate ori chiaru prie-

tinie de tineri patria lui de o cam dată nu-i oferia.

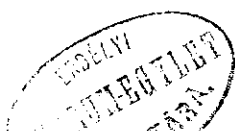
Elū se aruncă pe o laviță și se adânci în meditari noroșe. Ele ilū cuprinsē într'atata, câtū nu auți pașii ușori ai unei femei, carea putea să trecă pe dinaintea lui nebăgată în samă, și pōte că voia să o și facă acēsta. Dar stropitōrea, cu care voia ea să ude mormintele părinților sēi și pe alū mamei sale maștere, îi lunecă din mânilē ei tremurătoare, de ce tremurătoare, să ghicēscă amabilele cetitōre. Stropitōrea cădēndū făcu sgomotū.

Tinerulū omū sari repede de pe laviță și ridică cana dându-o proprietăreselū ei, cu care prilejū putu, să arunce o privire în fața purpurii înroșită a blândelū copile.

Guida! — —

Suntu obrazuri, cari începēndū dela etatea, în care-și perdū forma copilărescă, și până la adânci bătrânețe atātū de puținū se schimbă, câtū chiaru și după lungă despărțire numai decātu se potū recunōsce. Așa era și Margarida. Din mica școlăriță sērăcaciosū îmbrăcată se făcuse o virgină încântătoare, carea, ce e dreptū, în vesminte simple, inse curățelē sta înaintea amicului sēu. Obrajii ei plini și buzele ei roșii delăturaū ori ce urmă a lipselū din trecutū, îi rămase inse trăsătura meditativă și seriōsă dintre sprincenele ei cele frumosū depinse, îi rămaseră ochii cei blândi și nevinovați, cari ușorara lui Daniilū recunōscerea învēțacelei sale de odinioară.

„Guido!“ — — Elū îi întinse mâna.

Ea își puse nepreocupată mica sa drăpță în a lui. El o imbiă, să ședă lângă el pe lavită, și ea și cum numai ieri alaltăieri s'ar fi furișată elă dela parochiulă la Guida, așa ședeau ei lângă olaltă privind-se cu ochi zimbitori, uitându-și de totu de despărțirea lor cea îndelungată. Presentele încă neesplicată într'acestea trecu repede în drepturile sale. Daniilă, smulsă din posomoritele sale meditațiuni prin aparerea Margaridei, și cum era elă dispusă dela fire a vedea lumea în lumina cea mai trandafirică, își puse brațul pe după grumazi copilei și exclamă:

„Aici avem decă pe dōmna das Dornas, stimați senhores și senhoras, pe carea dvōstră o poștiți dela mine, ca să vă lăsați a fi tracțați de mine.“

Cu blāndetă se desfăcu Margarida din brațele lui și se sculă.

„Acum nu mai suntem prunci, Daniile,“ duse ea cu serioșitate.

„Acēsta și este fōrte bine,“ duse elă rīdēndū. „Eū nu trebuie să mai tead lectiuni dela părintele Pereira, ér tu nu mai trebuie, să păzesci caprele, — nu-i acesta unū lucru minunatū? Eū m'am făcutū unū medicū, căruia pentru o praxă strălucită nu-i lipsesc nimica afară de o soție, și aceea — — ecă-o aci!“

Margarida nu cercă a-și însuși dispoșiția amicului său.

„Cu astfelū de lucruri nici odată să nu glumescă omulū, așa ceva nu-i place lui Dumneșeu. Dacă ție pentru cariera ta îți trebuie o soție, și acēsta bucuroșă și-o credū, atunci tu ai să te cugești serioșū asupra lucrului și nu să faci glume ușuraticē.“

„Dōr eū nu glumescū,“ duse Daniilū de-adinsulū, „eū vorbescū despre unū lucru, care altcum credū că este în ordine. Aū nu-ți aduci tu aminte, că eū pentru tine am renunțatū la preoție, că pentru tine, Guido —“

„Aceea nu a fostū ađi și nici ieri, Da-

niile, preste aceea a trecutū unū lungū timpū, unū timpū, în care tu puținū te-ai interesatū de mine.“

„Dar avut'am eū prilejū spre acēsta? Eū preste ferii nu viniam acasă, acēsta o șciți tu dela părintele Pereira.“

Guida afirmă cu capul.

„Nu-ți faci imputări,“ duse ea încetū, „nu suntū îndreptățită la acēsta și nici uu vreu să fiū, — dar cândū ai fostū cu frate-tēū la Clara, ai fi pututū întreba de mine.“

„Nu eram sigurū, dacā cumnata mea Guida e Guida mea,“ o asigură Daniilū în tonū convingetōriū. „Inima-mi spunea, — — sigurū înse nu eram.“

„Îți credū, Daniile, și dacā voea lui Dumneșeu este, ca eū să fiū — — să fiū soția ta, îi suntū multămitōre pentru acēsta din adānculū inimii. Trebuie înse mai întâiū să ne cunōșcemū din nou, mai înainte de ce amū vorbi mai departe despre acēsta.“

Daniilū oftă.

„Tu încă și acum ești totū așa de înțeleptă ca atunci,“ se plāngea elă, „eū nu potū să te pricepū pe deplin.“

Tinerulū medicū o duse acēsta cu tōtā sinceritate. Pe elū din nou ilū cuprinsēră gândurile, ce-lū chinuiau mai înainte, și doria acum, să-și descărce inima.

Cu instinctulū său femeescū Margarida îi ghici grijile și plină de iubire voia să-i ajute. Amindoi părăsiră cimiterulū. Daniilū îi povesti și i-se plānse despre tōte, câte-lū apēsău. Guida ilū asculta cu luare aminte, ilū mângăia din tōte puterile sale și-lū sfātuia, pe cum numai putea, întocmai pe cum ar fi făcutū părintele Antonio și Joao Semana, numai câtū din gura ei se înțelege că tōte sunau mai convingetōriū.

„Vrei să vii cu Clara la esfolhadă?“ o întrebă Daniilū la despărțire.

„Nu credū. Nu mă ducū bucuroșū la atari petreceri.“

„Fă de astădată escepțiune, Guido,“ o rugă după câteva momente.

Margarida încă nu se putea hotărî. Ea se multămi a-i răspunde cu unū surisū și cu o călduroșă strângere de mână.

Așa se despărțiră în concordie. Rugăciunile bētrānului preotū pentru tinēra pāreche nu rēmăseră neascultate.

(Va urma.)

Bibliografie.

A apărut de sub tipariū **Octolchulū celū micū** edit. III. Blașiū 1892 și se află de vīndare la tipografia seminarială nelegatū cu prețul de 80 cr. v. a., legatū cu călcăiū de pānză cu 95 cr. v. a. Legatū dimpreună cu **Pentecostariulū** costă 1 fl. 80 cr. v. a.

Editorū și redactorū răspundetōri:
Dr. Victorū Szmigelski.

Nr. 140—1894.

(32) 2—3

Concursū.

Pentru conferirea unū stipendiū de 60 fl. la anū din fundațiunea „Galliană“, tinerilorū romāni, studenți de gimnasiū ori șcōla reală de aceeași categorie, se escrie concursū cu terminū până la 20 Decembre 1894 st. n.

Cererile să se înainteze până la terminulū indicatū, *comitetulū Asociațiunii transilvane în Sibiu* (N. Szeben), instruite cu următōrele documente:

1. Atestatū de botezū în originalū sau în copie legalizatā;

2. Testimoniū scolasticū de pe semestrulū din urmă alū anului școlarū 1893/4;

3. Atestatū de frecuentare dela direcțiunea institutului, în care de presentū urmēzā studiile;

4. Atestatū de paupertate, eventualū de orfanū, dacā concurentulū este orfanū.

Cererile intrate după terminū nu se ieaū în considerare.

Sibiū, din ședința comitetului Asociațiunii transilvane, ținutā la 1 Novembre 1894 st. n.

Dr. H. Pușcariū
vicepreșed.

Dr. V. Bologa
secret. II.

Cu deosebită stimă cutezū a încunoscintă pre

Veneratulū Clerū greco-catolicū,

că precum și până acum iaū asupra-mi gătirea de **iconostase, amvōne, altare**

și alte obiecte de ale instruirei interne a bisericelorū, în ce privesce lucrulū de mēsariū și de sculptorū, de colorare respective de marmorisare și de provedere cu icōne sante, dimpreună cu aședarea acelorū obiecte în fața locului, precum și renovarea de iconostase cu prețurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servescū cu placere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericile greco-catolice aū cāștigatū recunōșcere deosebită, si tōte mă îndreptățescū la sperarea, că Veneratulū Clerū mă va împărtăși ocașional-minte de prețuita-i încredere. Silința mea sē va îndreptă totū-deauna într'acolo, că și de aci înainte se meritū renumele celū bunū, care mi-lam cāștigatū până acum.

Prin tarifulū de zone dispārēndū departările, prin acēsta capacitatea de concurență mi-sa măritū.

Rogāndu-mē pentru prețuite comande sum

Oradea-mare, 10 Ian. 1892

cu deosebită stimă

Carolū Müller,

auritorū și fabric. de recuis. biseric.

(6) 42—52

Turnătoria de clopote și de metale a lui ANTONIU NOVOTNY

(2) 23—26

în **Timisiōra-Fabrică**

se recomandă spre pregătirea clopotelorū nouē, precum la preturarea clopotelorū stricate, mai departe spre facerea de clopotiri întregi armoniōse, pe lângă garanță pe mai mulți ani, în fiesce care mărime provedute cu ajustări de ferū bătutū construite spre a întorce clopotele cu ușurință în ori ce parte, iudată ce suntū bătute de o lature, prin ceea ce suntū mântuite de a se strica.

Cu deosebire recomandă de elū inventatele și de mai multe ori premiatele

Clopote patentate găurite,

carī aū unū tonū mai intensivū, mai limpede, mai plăcutū și cu vibrare mai voluminosă decātū clopotele turnate după sistemulū vechiū, **cātū unū clopotu patentatū de 300 kg. este egalū în tonu cu unulū de 400 kg.** turnatū după sistemulū vechiū.

Mai departe se recomandă spre facerea de **scaune de fierū bătutū de sine stătătōre**, spre **preadjustarea clopotelorū bētrāne** cu corōne de ferū bătutū ca și spre turnare de clopote **pentru orolōge și de tōce din metalū.** Clopote în greutate de 300 kg. și mai josū se află tot-deuna în magazinū.

Prețurante ilustrate se trimitū gratis și franco.